

9. *Мистецтво. Підручник для 2 класу* / Авт.: Л.М.Масол, Е.В.Белкіна. – К.: АДЕФ, 2003.
10. *Мистецтво. Підручник для 3 класу*. / Авт.: Л.М.Масол, Е.В.Белкіна. – Вінниця: Нова книга, 2003. –152 с.: іл.

УДК 378.016:7.01(4)

Щолокова О.П.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ

В статтє сосредоточено внимание на практической стороне методической подготовки будущих учителей мировой художественной культуры путем поэтапного расширения возможностей педагогических практик.

Ключевые слова: *методическая подготовка учителя художественной культуры, методика обучения художественной культуры, педагогическая практика.*

В умовах інтеграції української системи освіти в європейський освітній простір та запровадження міжнародних стандартів вищої освіти гостро постало питання про рівень якості підготовки фахівців, яка повинна бути орієнтована на розвиток у студентів гнучкого мислення і адаптивних здібностей. Сьогодні потрібні фахівці, здатні самостійно ухвалювати рішення, уміють діяти у ситуаціях, що швидко змінюються, мають потребу в безперервній освіті [1].

У зв'язку з цим важливого значення набуває переорієнтування технологій навчання з інформаційних на організаційні, на визнання студентів суб'єктами власного розвитку, які орієнтовані не тільки на засвоєння навчального матеріалу, а й на вміння реалізувати свої знання у професійній діяльності. Значною мірою це стосується методичної підготовки студентів, яку науковці вважають підґрунтям професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя. Саме тому, на їх думку, необхідно оновити технологію методичної підготовки до педагогічної діяльності за нових соціальних умов [3].

Ця проблема повною мірою стосується професійної підготовки вчителів художньої культури, оскільки згідно з державним стандартом загальноосвітньої школи в Україні у навчальних закладах усіх типів передбачено впровадження дисципліни «Світова художня культура» як базового навчального предмету в 9- 11 класах. Враховуючи те, що в Україні зараз налічується понад 20 тисяч шкіл і у кожній з них має бути фахівець з художньої культури, можна зробити висновок, що кадрове питання, поряд з матеріальним і методичним забезпеченням цього курсу, є найгострішим. Саме тому необхідно терміново посилити практичну підготовку студентів до викладання цього навчального предмета, яка повинна передбачати не тільки глибокі знання з історії художньої культури та основні засади методики його навчання, але й оволодіння практичними вміннями і навичками, необхідними у майбутній педагогічній діяльності.

До таких вмінь відносяться: адаптація навчального матеріалу до вікових інтересів і особливостей школярів, планування і прогнозування власних педагогічних дій, трансформація мистецтвознавчих положень у зміст навчальних занять, викладання їх на різних рівнях складності та узагальнення, підбір й самостійне складання проблемних запитань і завдань, оцінювання досягнень учнів тощо.

З урахуванням даних вимог можна сказати, що методична підготовка вчителя художньої культури – це процес засвоєння історико-теоретичних знань у різних галузях мистецтва і методики його опанування, формування спеціальних умінь і навичок для викладання цього навчального предмета, активне їх застосування у педагогічній діяльності. Результатом методичної підготовки можна вважати сформованість у студентів системи методичних знань, умінь і навичок, а показником якості та ефективності – готовність до педагогічної діяльності, яка перевіряється безпосередньо на практиці.

Безумовно, в систему методичної підготовки вчителя художньої культури включаються усі фахові навчальні дисципліни, які сприяють засвоєнню необхідних знань та умінь. До них належать фундаментальний курс з історії художньої культури та спецкурси з матеріальної культури, костюму і побуту, історії кіно, театрального і образотворчого мистецтва. Основною дисципліною, в якій концентруються усі набуті студентами знання, стає методика викладання художньої культури. Зміст цього курсу спрямовується на формування у них глибоких методичних знань і практичних умінь, бажання постійно поглиблювати і удосконалювати їх для того, аби зацікавити учнів цим навчальним предметом.

Вивчаючи цей курс, майбутні вчителі повинні оволодіти конкретними знаннями та вміннями, опрацювати різні методи і прийоми викладання навчального матеріалу відповідно до вікових особливостей учнів. Ознайомлення студентів з теоретичними аспектами методики навчання художньої культури відбувається під час лекційних занять. При цьому ми вважаємо за необхідне класичний варіант подання матеріалу урізноманітнювати бесідами, діалогом з аудиторією, дискусіями з різних проблем мистецтва, аналізом конкретних ситуацій, застосуванням наочних матеріалів, які стимулюють мисленнєву діяльність студентів і підвищують якість їх навчання.

На початку вивчення курсу перед студентами ставляться навчальні завдання – навчитися конструювати і проводити уроки світової художньої культури. Треба зазначити, що вивчення змісту шкільного курсу художньої культури викликає у студентів спочатку певні ускладнення, тому що вони не усвідомлюють мету його викладання, не уявляють особливості подання мистецтвознавчого матеріалу, не вміють ставити питання тощо. Готуючи свої матеріали, вони обмежуються ознайомленням учнів з певною епохою та її характерними рисами, а також переліком видатних митців цієї епохи та їх творів. Тобто вони не усвідомлюють важливості формування у школярів емоційних почуттів та естетичних уподобань, розвитку художнього мислення. Тому на теоретичних і практичних заняттях вважаємо за необхідне сформулювати у них такі методичні вміння:

- виділяти художні і методичні завдання при виконанні практичних завдань;
- проводити аналіз вербальної частини бесіди і наочного матеріалу;
- формувати різні типи проведення уроків за різними сценаріями;

Досвід викладання методики навчання художньої культури показав, що теоретична підготовка студентів до організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх закладах не може повністю забезпечити формування практичних умінь і навичок студентів. Тому останнім часом логічним продовженням курсу лекцій стали лабораторні заняття, на яких студенти завдяки інтерактивному підходу вчать самостійно розробляти сценарії уроків, відбирати необхідну мистецтвознавчу інформацію й адаптувати її до педагогічних завдань, а також застосовувати наочний матеріал.

Так, для студентів надзвичайно позитивним моментом стає відеоперегляд різних уроків з художньої культури, проведених кращими вчителями міста, що дозволяє ознайомитись з різним досвідом викладання цього предмета, проаналізувати фрагменти уроків у їх взаємозв'язку, виділити провідні позиції. Потім на лабораторних заняттях студенти під керівництвом педагога «програвають» власні уроки за різними проектами. Їм надаються методичні рекомендації щодо покращення розроблених конспектів уроків, сценаріїв позакласних і позашкільних заходів.

Підтримаючи думку вчених О. Пометун та Л. Піроженко, які вважають, що сучасне навчання вимагає застосування інтерактивних технологій [2], ми на лабораторних заняттях вчимо студентів працювати в парах і малих групах, аналізувати та оцінювати результатів своєї роботи. Суть такого навчання полягає в тому, що педагогічний процес відбувається за умов постійної активної взаємодії студентів.

На цих заняттях студенти, працюючи над шкільною програмою, повинні повідомити тему і мету уроку, розкрити його план та основні позиції викладеного матеріалу, виділити та знайти необхідний ілюстративний матеріал. Практичне

застосування методичних знань допомагає формувати у майбутніх вчителів методичну рефлексію, коли предметом їхніх роздумів стають методичні прийоми власної діяльності, процеси вироблення й прийняття практичних рішень. Їх аналіз допомагає студентам знайти правильні шляхи для подолання виявлених складностей.

Оскільки для формування будь-яких умінь потрібно вирішити велику кількість різноманітних завдань, студентам пропонується підготувати декілька варіантів уроків, аби застосовувати отримані знання у різних умовах. При цьому у них необхідно розвинути не тільки педагогічні та методичні, а й лекторські уміння. Не зважаючи на те, що така робота вимагає від них індивідуальної самостійної підготовки і займає багато часу, але знання, які при цьому набуваються, стають особливо глибокими і актуальними.

Організація самостійної роботи студентів передбачає крім названихтакі завдання: складання методичної папки, методичного глосарію, виконання творчих завдань під час опрацювання мистецтвознавчого матеріалу, підготовка доповідей і статей для науково-практичних конференцій.

Важливим доповненням лабораторних занять стає залучення студентів до педагогічної практики. Так, у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова вона проводиться згідно навчального плану в загальноосвітніх школах, ліцеях, гімназіях, школах мистецтв, дитячих танцювальних колективах, а також у коледжах, училищах та вищих навчальних закладах. Особливістю проведення практики є її розсередженість (2 дні на тиждень) у зв'язку зі специфікою репетиційної роботи творчих колективів Інституту мистецтв (хорів, оркестрів, ансамблів). Практика проводиться у такій послідовності:

- після другого курсу – організаційновиховна практика у дитячих оздоровчих таборах;

- 7-й семестр – пропедевтична практика;

- 8-й семестр – навчально-виховна практика з музики, хореографії і світової художньої культури (початкова школа);

- 9-й семестр – навчально-виховна практика з музики, хореографії і світової художньої культури (основна школа);

- 10-й семестр – магістерсько-асистенська практика у коледжах, училищах або інститутах.

Основними завданнями практики є:

- виховання інтересу та любові до професій вчителя художньої культури;

- формування професійно значущих якостей викладача (фахова компетентність, самостійність, відповідальність, моральність, патріотизм);

- ознайомлення з реаліями навчально-виховного процесу, що відбувається у загальноосвітніх закладах;

- поглиблення і закріплення психолого-педагогічних і спеціальних мистецьких знань та умінь, навчання їх практичного застосування;

- озброєння студентів уміннями спостерігати й аналізувати навчально-виховну роботу з учнями з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей;

- навчання студентів проводити уроки з художньої культури різних типів із використанням традиційних і сучасних методів активізації розвитку особистості;

- формування умінь проводити позакласну виховну роботу з учнями засобами мистецтва;

- виконання обов'язків класного керівника, працювання з учнівським колективом;

- розвиток інтересу до науково-дослідної роботи з проблем художньої культури;

- сприяння творчого потенціалу кожного майбутнього вчителя художньої культури, формування потреби саморозвитку, самоаналізу, самоудосконалення;

Для проведення продуктивної педагогічної практики вважаємо за необхідне дотримуватись таких педагогічних умов:

- підбір методистів, які праують зі студентами, високого фахового рівня;

- наявність у педагогічних колективах навчальних закладів. В яких проводиться педагогічна практика, позитивного психологічного клімату, доброзичливості колег;
 - наявність кабінету, оснащеного необхідними інформаційно-технічними засобами;
- Така спрямованість педагогічної практики дозволяє сформуванню у студентів відповідні вміння, а саме:
- планувати, проектувати, аналізувати й коригувати власні дії та діяльність учнів;
 - володіти методикою організації пізнавальної, виконавської та творчої роботи засобами мистецтва;
 - вивчати особистість учня та учнівський колектив з метою діагностування і прогнозування їх розвитку;
 - співпрацювати з учителями, батьками та іншими особами, які беруть участь у навчанні та вихованні дітей;
 - бути здатними до реалізації програми самоосвіти і самовиховання;
 - творчо використовувати власний художньо-педагогічний досвід та досвід кращих учителів.

Багато можливостей дає педагогічна практика для позаурочної роботи з учнями. Відповідно студенти використовують такі форми як диспути, бесіди, вікторини, конкурси ерудитів, дискотеки, театралізовані вистави, екскурсії, в яких знайомлять учнів з художньою культурою різних народів світу. Крім того, вони розробляють тематику загальношкільних виховних заходів, наприклад таких як «Свято Святого Миколая», «Новий рік», «8 березня», «День матері», «Зелені свята» та інші. Все це вимагає великої попередньої підготовки, яка також починається на проактивних заняттях і потім відшліфовується у навчальних закладах.

Треба зазначити, що для формування у студентів педагогічних і методичних вмінь важливе значення має організаційно-виховна практика, яка поводить в оздоровчих, спортивних дитячих таборих, а також літньо-оздоровчих групах при загальноосвітніх закладах. Основною її метою є набуття досвіду організації змістовного літнього відпочинку дітей у дитячих і юнацьких колективах. Тому важливого значення ми надаємо формуванню організаційних та виховних вмінь і навичок роботи з дітьми, формуванню позитивного ставлення до цієї роботи. Відповідно студенти вчать збирати і обробляти навчально-методичний матеріал, готувати сценарії святкових заходів, тематичних вечорів, змагань і конкурсів. Але при цьому вони не тільки повинні представити цікавий матеріал, а й показати його в яскравій формі, виразно й емоційно.

Для оцінювання студентів-практикантів за всіма видами практики були розроблені критерії та рейтингове оцінювання за 100-бальною системою, що дозволило підвищити рівень підготовки студентів, їх відповідальність за проведену роботу.

Отже, методичне забезпечення майбутніх вчителів художньої культури є важливою складовою їх професійної підготовки, яка безпосередньо впливає на її якість та ефективність. Особливістю такої підготовки на сучасному етапі стає практична спрямованість навчання, поетапне поєднання різних видів практики для того, щоб наблизити її до реальних умов навчально-виховного процесу.

Література

1. **Андрущенко В.П.** Вища освіта у пост-болонському просторі: спроба прогностичного аналізу / В.П. Андрущенко // Філософія освіти. - 2005. - № 2. – С. 7-19.
2. **Пометун О. І.** Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник / О.І. Пометун, Л.В. Піроженко; за ред. О.І. Пометун. - К.: Видавництво А.С.К., 2004. - 192 с.
3. **Фокин Ю.Г.** Преподавание и воспитание в высшей школе. Методология, цели и содержание, творчество: Учебн. пособие для студ. высших учеб. заведений.- М.: Изд. Центр «Академия», 2002,-224 с.